

Vesthimmerlands Museum

Bygherrerapport for VMÅ 2416 Svenstrup Gårde 1, VMÅ 2448 Svenstrup Gårde 2, VMÅ 2474 Svenstrup Gårde 3 og VMÅ 2539 Svenstrup Gårde 5

Bebyggelse fra yngre bronzealder og ældre jernalder

Af:

Mag. art. Benita Clemmensen og Mag. art. Niels Terkildsen

Bygherrerapport

**for VMÅ 2416 Svenstrup Gårde 1, VMÅ 2448
Svenstrup Gårde 2, VMÅ 2474 Svenstrup Gårde 3 og
VMÅ 2539 Svenstrup Gårde 5**

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
2. Landskabet og kulturhistorien	3
3. Udgravningsmetode	4
4. Undersøgelsernes resultater	4
5. Faktuelle oplysninger	14
6. Litteratur	15

1. Indledning

I forbindelse med en planlagt råstofindvinding på en del af matr. nr. 2k ved Svenstrup Gårde mellem Aars og Blære blev der fra Vesthimmerlands Museums side foretaget prøvegravning på de berørte områder. Prøvegravningen resulterede i fire lokaliteter, hvor der lige under det moderne pløjelag viste sig større og mindre mørke pletter – stolpehuller, gruber eller andre spor efter menneskelig aktivitet. Her var det nødvendigt at foretage arkæologiske udgravninger. Lokaliteterne var VMÅ 2416 Svenstrup Gårde 1, VMÅ 2448 Svenstrup Gårde 2, VMÅ 2474 Svenstrup Gårde 3 og VMÅ 2539 Svenstrup Gårde 5, for deres placering se vedlagte kort.

Prøvegravninger på VMÅ 2416 blev foretaget i december 2003 af museumsinspektør Bjarne Henning Nielsen og august/september 2005 af mag.art. Niels Terkildsen. VMÅ 2448 blev prøvegravet i marts 2004 af Bjarne Henning Nielsen, VMÅ 2474 blev prøvegravet i april 2005 samt i august/september 2005 af Niels Terkildsen og VMÅ 2539 blev prøvegravet i august/september 2005 af Niels Terkildsen. De arkæologiske undersøgelser af VMÅ 2416 strakte sig fra april 2005 til marts 2006 (to gravekampagner), VMÅ 2448 blev undersøgt fra maj 2004 til oktober 2004, VMÅ 2474 blev undersøgt fra april 2005 til marts 2006 (to gravekampagner), og VMÅ 2539 blev undersøgt fra august 2006 til september 2006. I udgravningen deltog stud.mag. Karen Povlsen, stud.mag. Erling Mario Madsen, cand.phil. Charlotta Lindblom, cand.mag. Anne Louise Wraae Ebbensgaard, mag.art. Benita Clemmensen og mag.art. Niels Terkildsen.

Bygherre var Kroghs Stensiloer A/S. De arkæologiske undersøgelser blev finansieret af bygherren i henhold til museumslovens § 27, stk. 4, af Kulturarvsstyrelsen (KUAS) i henhold til museumslovens § 27, stk. 6 samt af Vesthimmerlands Museum (VMÅ). Lodsejer er Anders Dam Rasmussen (VMÅ 2448) og Erling Sørensen (VMÅ 2416, VMÅ 2474 og VMÅ 2539). Muldafrømningen blev foretaget af bygherre samt i mindre grad af dm Entreprenør ApS.

2. Landskabet og kulturhistorien

De fire undersøgte lokaliteter ligger mellem Aars og Blære ved Svenstrup (se vedlagte kort). Alle fire lokaliteter ligger på samme store plateau omkring kote 55. Både VMÅ 2416 og VMÅ 2448 grænser mod øst op til tidligere udvundet grusgrav, og VMÅ 2448 støder endvidere op til grusgrav mod nord. Syd for VMÅ 2448 er der et kraftigt terrænfald, som fortsætter ned mod Halkær Ådal. VMÅ 2474 ligger syd for VMÅ 2416, og de to lokaliteter er adskilt af en lille lavning. VMÅ 2539 ligger umiddelbart syd for VMÅ 2474, og topografisk er der ingen adskillelse af de to lokaliteter. VMÅ 2416 og VMÅ 2448 ligger på et sydvendt let skrånende areal, mens VMÅ 2474 ligger på et nordvendt let skrånende areal. Terrænet falder kraftigt syd og øst for VMÅ 2539.

I området ved Svenstrup er der registreret en del gravhøje fra oldtiden. Af andre spor fra forhistorien kan nævnes, at der tidligere er registreret bebyggelse fra jernalderen ved Kæmpesiggård og ved Vormdalgård. Dette er steder, hvor der nu er indvundet råstoffer.

Udsigt fra VMÅ 2539 Svenstrupgårde 5 mod sydøst

Både nordvest (ved Ravndal) og sydøst (ved Vester Oustrup) for de undersøgte områder er der registreret agersystemer fra ældre jernalder (se vedlagte kort over registrerede fortidsminder ved Svenstrup Gårde). Et ganske spektakulært fund, som er gjort i området, er VMÅ 2309 (sb.nr. 12). Dette var en gravhøj fra jernalderen, som indeholdt spor efter en kiste, og iblandt gravgodset blev der fundet et bælte isat sølvnitter.

3. Udgravningsmetode

En arkæologisk udgravning foregår ved, at man rømmer muldlaget af, i dette tilfælde med en gravemaskine. Når muldlaget er fjernet, er det muligt at se spor efter de forhistoriske anlæg. De fremstår som mørke pletter og plamager i den lyse undergrund. Dette er sporene efter de huller, som vore forfædre gravede til f.eks. husstolper, affald og brønde. Alle anlæg bliver målt ind og tegnet i et fast målestoksforhold som oftest 1:50. Udvalgte anlæg blev snittet med skovl og graveske, hvilket vil sige, at den ene halvdel af anlægget graves væk, hvorved dybden og formen kan registreres. Alle snittede anlæg blev tegnet i målestoksforhold 1:20. Alle snittede anlæg blev top- og bundnivelleret. Udvalgte feltkoordinater blev indmålt med GPS, hvorved det var muligt at lave en nøjagtig geografisk placering af de udgravede felter. I felten vurderes om stolpehullerne kan afspejle huskonstruktioner, hegn m.v. Alt tolkningsarbejde skal være klargjort for feltarbejdet kan afsluttet. På museet skrives beretning, klargøres fund og meget andet.

4. Undersøgelsesernes resultater

Alle de fire undersøgte lokaliteter viste spor efter bebyggelse fra forhistorien. Bebyggelserne er fra yngre bronzealder og ældre jernalder (se vedlagte tidstavle).

Bronzealderen

Bronzealderen strækker sig fra ca. 1800 f.Kr. til 500 f.Kr. Bronzealderen bliver opdelt i to perioder, ældre bronzealder (1800 f.Kr. til 1000 f.Kr.) og yngre bronzealder (1000 f.Kr. til 500 f.Kr.). Der er en del sociale og samfundsmæssige forskelle mellem de to perioder, men en af de mest markante er, at man i ældre bronzealder begraver de døde som hele lig, mens man i yngre bronzealder kremerer de afdøde inden begravelsen. Landbrugsmæssigt dyrkede man primitive arter af byg (nøgen 6-radet byg) og hvede (emmer og enkorn). Derudover begynder man at udnytte hirse. I yngre bronzealder bliver spelt også mere almindelig, og havre forekommer, men dog kun sporadisk. De dyr, der blev holdt, var får, ged, tamokse og i mindre grad svin. Derudover havde man også hest i bronzealderen, men den har næppe haft en landbrugsmæssig funktion. Den har nærmere været et statusobjekt, som har markeret ejerens position. Derudover har hesten også haft en funktion ved kultiske handlinger, hvilket bl.a. kendes fra solvognen, hvor en hest trækker solen.

Ældre jernalder

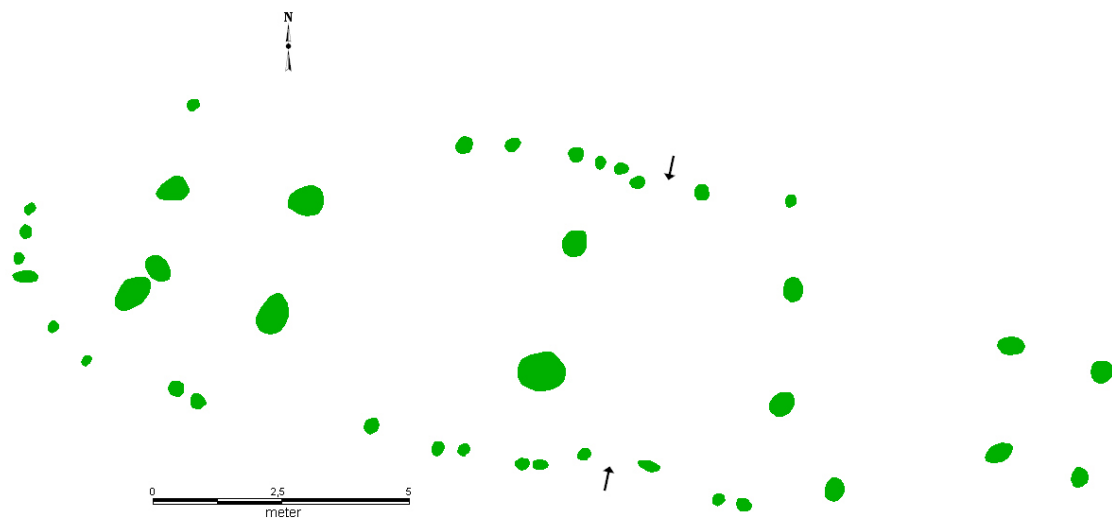
Jernalderen strækker sig fra 500 f.Kr. til 1066 e.Kr. (vikingetiden er en del af yngre jernalder) og er opdelt i ældre jernalder (500 f.Kr. – 400 e.Kr.) og yngre jernalder (400 e.Kr. – 1066 e.Kr.). Ældre jernalder deles endvidere op i ældre førromersk jernalder (500 f.Kr.-150 f.Kr.), yngre førromersk jernalder (150 f.Kr.-1 e.Kr.), ældre romersk jernalder (1 e.Kr.-180 e.Kr.) og yngre romersk jernalder (180 e.Kr.-350 e.Kr.). Yngre jernalder deles op i ældre germansk jernalder (350 e.Kr.-600 e.Kr.), yngre germansk jernalder (600 e.Kr.-750 e.Kr.) og vikingetid (750 e.Kr.-1066 e.Kr.). Samtlige jernalderfund fra de undersøgte lokaliteter stammer fra ældre jernalder. I jernalderen sker der en vis udvikling i hvilke typer kornsorter, der bliver udnyttet. I begyndelsen af ældre jernalder ophører man med at dyrke enkorn, og i tidsrummet efter Kristi fødsel ophører dyrkningen af spelt, emmer, hvede, hirse og nøgen 6-radet byg. Omkring Kristi fødsel bliver den avneklædte 6-radede byg hovedkornsorten, og havren bliver også almindelig. Rugen kommer også til landet i ældre jernalder, men er ikke hyppigt dyrket. Hør bliver almindelig efter Kristi fødsel.

Både i bronzealderen og i ældre jernalder er den almindeligste bebyggelsesstruktur, at man bor på enkeltgårde, som består af et langhus med et eller flere småhuse tilknyttet. Langhusene har typisk været opdelt i to dele, en beboelsesdel – normalt mod vest, og en stalddel – som oftest mod øst. Den enkelte gård flytter rundt inden for gårdens jorde, hvilket betyder, at man arkæologisk kan finde mange huse, hvis gården har eksisteret i mange år. Man har dog også kendskab til en del landsbyer fra ældre jernalder.

Nedenfor vil der blive beskrevet i overordnede træk, hvad der blev fundet på de enkelte pladser. Pladserne bliver beskrevet hver for sig, og resultaterne bliver efterfølgende sammenholdt i nogle konkluderende bemærkninger.

VMÅ 2539 Svenstrup Gårde 5

VMÅ 2539 er med sine ca. 550 m² den mindste af de undersøgte lokaliteter. På pladsen blev der fundet et enkelt hus fra yngre bronzealder (1000-500 f.Kr.) (se vedlagte oversigtsplan).

Langhus fra yngre bronzealder

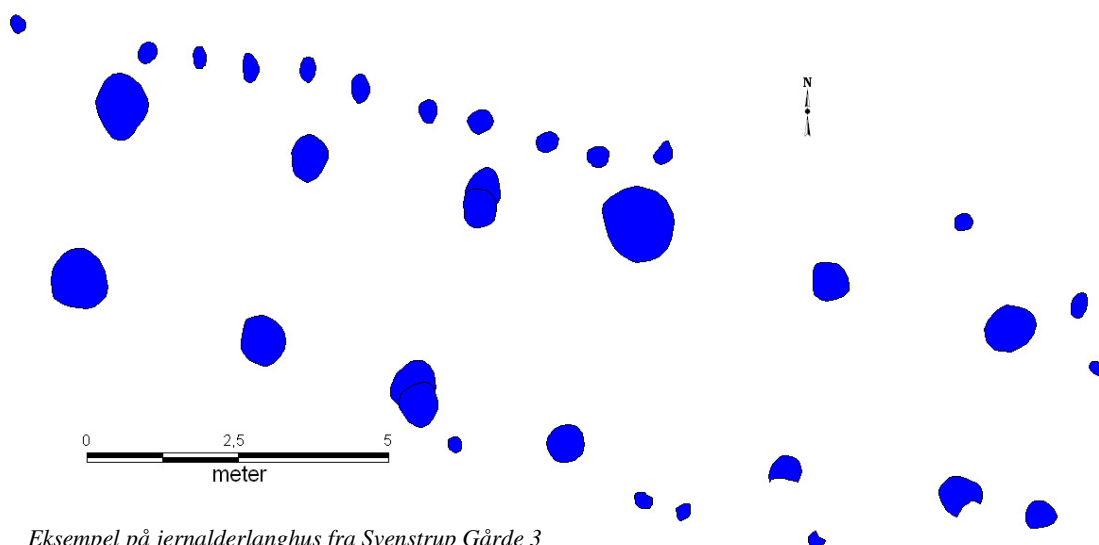
Både i bronzealderen og i jernalderen blev taget båret af stolper, som stod på rækker inde i huset. I yngre bronzealder og i ældre jernalder er der altid to rækker af tagbærende stolper, og huse af denne type kaldes treskibede. Huset fra Svenstrup Gårde 5 er et treskibet langhus på ca. 140 m² med seks sæt tagbærende stolper. Der blev registreret indgange midt for huset både mod nord og mod syd (markeret med små sorte pile). I den vestlige del af huset blev der fundet en del vægstolper og gavlstolper, mens de var bortpløjet af moderne dyrkning i den østlige del af huset. Huset er dateret til yngre bronzealder ud fra husets grundplan samt ud fra potteskår, som blev fundet i gruber umiddelbart uden for huset. Princippet i at datere ved hjælp af keramik og husudformning er på sin vis det samme, som når man kan se forskel på ting, der er lavet i 1970'erne og 1990'erne. Ikke fordi det ældste ser mere slidt ud, men fordi tingene er fremstillet i forskellige tidstypiske designs. Design har skiftet i al den tid, mennesket har fremstillet ting. Efterhånden, som man har fundet en stor mængde genstande fra fortiden, kan man begynde at få en fornemmelse af, hvordan ting er blevet designet til forskellige tider. Og man kan krydschecke med mere absolutte naturvidenskabelige dateringsmetoder som f.eks. Kulstof 14-metoden.

Fund

Der blev ikke gjort fund i hustomten, men i gruber, som lå uden for huset, blev der fundet en del potteskår, som det var muligt at datere. Gruberne må formodes at være samtidige med huset.

VMÅ 2474 Svenstrup Gårde 3

På Svenstrup Gårde 3 blev der undersøgt et areal på ca. 3400 m². Der blev fundet 16 huse fra ældre jernalder (500 f.Kr.-200 e.Kr.). Det var ni langhuse med en længde op til 19 m samt syv småhuse med en længde op til 7,5 m (se vedlagte oversigtsplan).

Eksempel på jernalderlanghus fra Svenstrup Gårde 3

Ovenfor ses et eksempel på et treskibet langhus fra ældre jernalder ved Svenstrup Gårde 3. Det har seks sæt tagbærende stolper, og der er bevaret nogle vægstolper og gavlstolper. Afstanden mellem den nordlige række af tagbærende stolper og den sydlige ditto er noget større, end det var tilfældet i huset fra yngre bronzealder. De tagbærende stolper har altså været placeret tættere på væggene.

Langhusene har hver især haft et småhus tilknyttet, og de har tilsammen udgjort en gård. Gårdene på Svenstrup Gårde 3 har ikke været samtidige, men har derimod været hinandens afløser, hvilket vil sige, at der er tale om et gårdskompleks, som igennem århundreder flytter rundt i området. Husene er dateret ud fra deres udformning samt ud fra fund, som blev gjort i gruber på pladsen. Disse fund viser, at husene ikke kan være fra før begyndelsen af ældre jernalder (500 f.Kr.), og de kan heller ikke være yngre end fra ældre romersk jernalder (slutter år 200 e.Kr.). Der er dog ikke nok anlæg til, at bebyggelsen kan dække hele denne 700-årige periode. Et mere realistisk bud, på hvor længe der har været bebyggelse på Svenstrup Gårde 3, er omkring 300 år. Dette bud er baseret på, at et hus har haft en gennemsnitlig levetid på ca. 30 år.

Fund

Der blev fundet en del lerkarskår i gruberne på pladsen. Disse skår skal alle dateres til ældre jernalder (500 f.Kr.-200 e.Kr.). Derudover blev der fundet et brudstykke af en drejekværn, hvilket var noget overraskende.

Fra bondestenalderen til og med ældre romersk jernalder er den eneste kværntype, som kendes i Danmark skubbekværnen. Skubbekværnen bestod af en konkav ligger, hvorpå kornet blev lagt, samt af en let konveks løber, som man brugte til at grutte kornet med. Man skubbede så løberen hen over liggeren, hvorved kornet blev gruttet. I yngre romersk jernalder (200 e.Kr.-400 e.Kr.) begynder man at tage en ny type af kværn i brug, nemlig drejekværnen.

Fragment af drejekværn

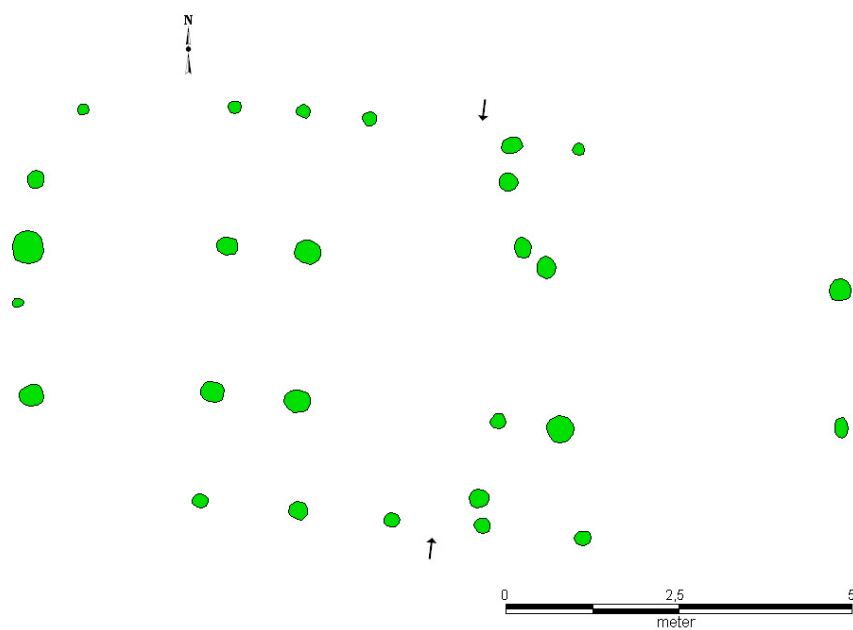
Drejekværnene består ligeledes af både en ligger og en løber, men disse sten er blevet hugget cirkulære, og der er hugget et hul i centrum af dem. De blev monteret på en aksel af træ, og det var så muligt at grutte kornet ved at dreje løberen hen over liggeren. Dette var en væsentligt mere effektiv måde at male mel på end med skubbekværnene.

Drejekværnene, der blev fundet på Svenstrup Gårde 3, må altså være yngre end den bebyggelse, der blev fundet. Da man næppe har haft nogen grund til at transportere kværnfragmentet over større afstande, må det formodes, at den gård, som kværnen har været brugt på, må ligge i nærheden.

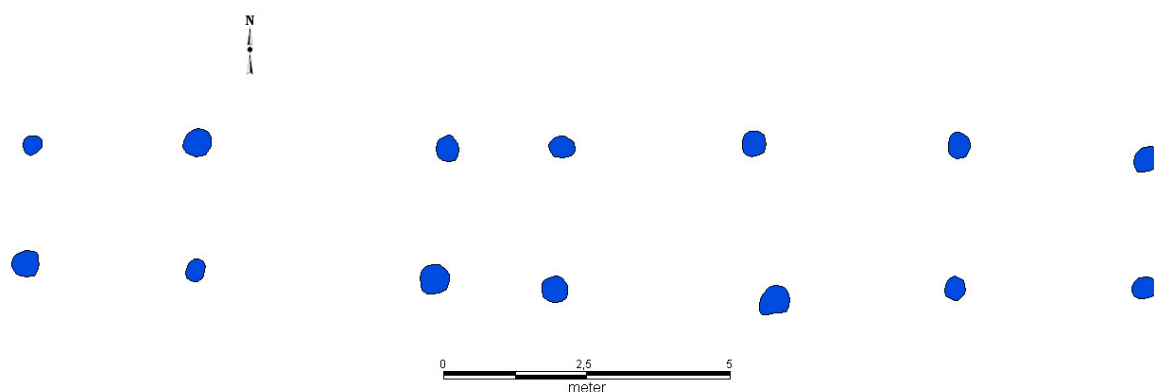
VMÅ 2448 Svenstrup Gårde 2

På Svenstrup Gårde 2 blev der undersøgt et areal på ca. 1,2 ha. Der blev fundet 28 huse fra yngre bronzealder til yngre førromersk jernalder. Det var 16 langhuse med en længde op til 25 m samt 12 småhuse (se vedlagte oversigtsplan).

Lokaliteten viser en kontinuerlig bebyggelse fra yngre bronzealder og ind i yngre førromersk jernalder. Men der er sandsynligvis blot tale om en gård (evt. to), som flytter rundt inden for et relativt begrænset område. Denne/disse gård(e) var placeret omkring et vådområde, hvorom der var gravet grøfter, hvis funktion og datering det ikke var muligt at klarlægge. Pladsen bliver på et tidspunkt i yngre førromersk jernalder forladt, hvorefter der ikke længere her er nogen form for bopladsaktivitet. Pladsen har sandsynligvis været beboet i ca. 500 år.

Hus fra yngre bronzealder ved Svenstrup Gårde 2

Hus fra ældre jernalder ved Svenstrup Gårde 2

Ovenfor ses eksempler på hustomter fra henholdsvis yngre bronzealder og ældre jernalder ved Svenstrup Gårde 2. Som det fremgår, er der bevaret væsentligt flere detaljer i form af indgangspartier (markeret med de to sorte pile), skillerum og væg- og gavlstolper i huset fra yngre bronzealder end i huset fra ældre jernalder. Det var generelt for pladsen, at der var bevaret vægstolper i bronzealderhusene, mens der stort set ikke blev registreret vægstolper i jernalderhusene. Dette kan være fordi, væggene i bronzealderhusene har båret en større del af tagets vægt, end det var tilfældet for væggene i jernalderhusene. Derfor har bronzealderhusenes vægstolper været gravet dybere ned end vægstolperne i jernalderhusene og de er derfor også blevet bevaret i højere grad.

Ved Svenstrup Gårde 2 blev der fundet tre gruber, som havde været brugt til at brænde flint i. I tidlig bondestenalder flere tusind år før den omtalte bebyggelse var det almindeligt, at man brugte hvidbrændt flint som gulvlag i dyssekamrene (stenbyggede gravanlæg). Der er registreret flere grave fra tidlig bondestenalder i området, og det er derfor sandsynligt, at det brændte flint fra Svenstrup Gårde 2 har været benyttet i konstruktionen af en af disse.

Fund

Ligesom på Svenstrup Gårde 3 og 5 var det ganske sparsomt, hvad der blev gjort af fund i husene. Derimod blev der fundet en del lerkarskår i gruber rundt omkring på pladsen.

Det vel nok fineste fund, der blev gjort ved Svenstrup Gårde 2, var en dobbeltkonisk tenvægt af brændt ler.

En håndten er enkel, primitiv og alligevel utrolig funktionel. Fra de ældste tider over hele jorden kendes den, og der findes steder, hvor den endnu er i brug.

For at komme i gang med at sy eller væve må man have garn, og fra slutningen af bronzealderen og helt op til vore dage er garn blevet spundet med tenvægt og ten – en håndten.

Tenvægt af brændt ler

VMÅ 2416 Svenstrup Gårde 1

Svenstrup Gårde 1 er den af de fire pladser, hvorpå der blev fundet flest anlæg. Der blev undersøgt ca. 1,5 ha, og der blev fundet 52 hustomter fra ældre jernalder (se vedlagte oversigtsplaner). Flere af disse hustomter var endvidere i flere faser, hvilket betyder, at der har været flere end 52 enkelte huse på pladsen op igennem ældre jernalder. Hustomterne fordeler sig på 26 langhuse og 26 småhuse, og bebyggelsen kan opdeles i to faser. Den ældste fase er fra ældre førromersk jernalder (500 f.Kr.-150 f.Kr.). Den består af mindre enkeltliggende langhuse spredt ud over det undersøgte areal. Der er nok tale om en eller to gårde, som flytter rundt på pladsen. Den yngre fase er fra yngre førromersk og ældre romersk jernalder (150 f.Kr.-180 e.Kr.). Bebyggelsen fra denne fase er samlet i tre gårdskomplekser, som igennem perioden bliver liggende stort set samme sted.

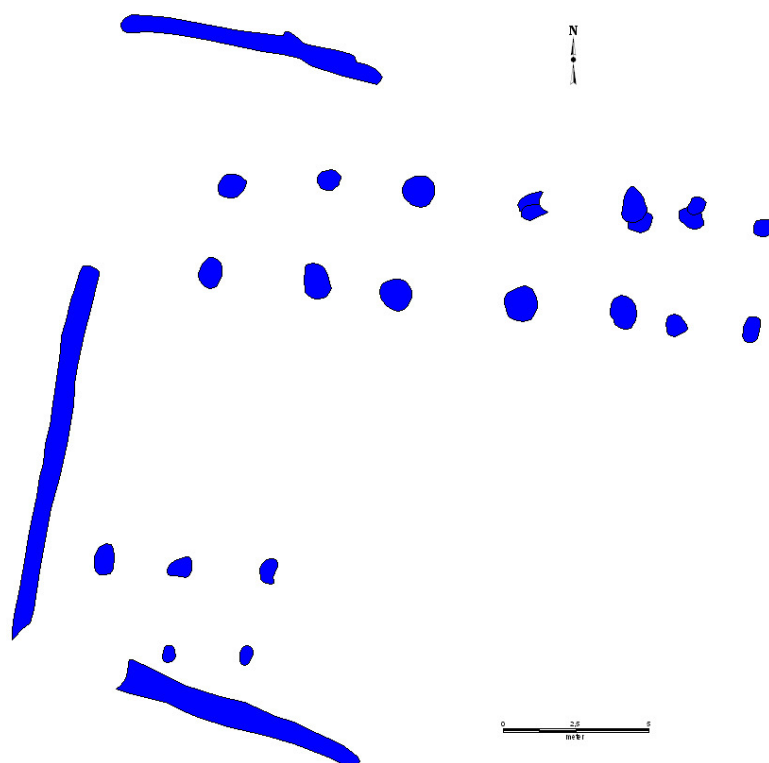

Udgravning af Svenstrup Gårde 1 på kanten af grusgraven

De tre gårdskomplekser ligger med en indbyrdes afstand på 40-90 m. Områderne imellem gårdene er nærmest tomme for samtidige anlæg. Den enkelte gård består af et langhus med et tilhørende småhus, og i flere tilfælde var det muligt at registrere et hegn, som indhegnede dele af gårdspladsen. Tilsvarende gårdsanlæg er fundet ved Vormdalgård øst for Svenstrup Gårde 1. Langhusene har sandsynligvis i de fleste tilfælde bestået af en beboelsesdel samt af en stalddel, da det var almindeligt med staldfunktion i beboelseshuset i ældre jernalder. Man har kun sjældent fundet spor efter selvstændige staldbygninger fra jernalderen. Hvordan kan man vide, at der har været stald i beboelseshusene i jernalderen? I en del hustomter har man fundet spor efter båseskillerum, og det er heller ikke ualmindeligt at finde spor efter stensatte grebninger. Endelig har man ved hjælp af fosfatanalyse kunnet finde spor efter stalddele i bygninger fra jernalderen.

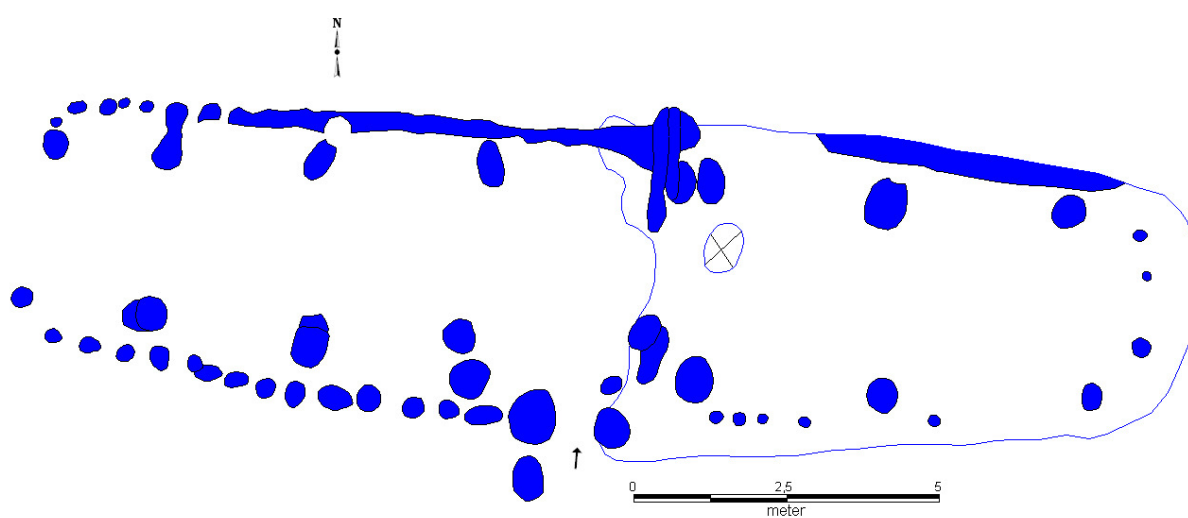
Fosfat er af væsentlig betydning for energistofskiftet i alle levende organismer. Derfor indeholder alt organisk materiale fosfat. Indholdet af fosfat i jorden kan således bruges til at vise, hvor meget organisk materiale, der er formuleret på et bestemt sted gennem tiden. Et staldrum vil således give større fosfatværdier end et beboelsesrum. Der er dog ikke fundet spor efter hverken båseskillerum eller grebninger ved Svenstrup Gårde 1, og der er heller ikke udført fosfatanalyse, da det kun er muligt at lave denne analyse, hvis husene ligger meget frit. Dette var ikke tilfældet, fordi hustomterne lå oven i hinanden i flere faser.

Nedenfor ses et eksempel på en gårdsenhed fra Svenstrup Gårde 1. Gården bestod af et treskibet langhus med syv sæt tagbærende stolper, et lille småhus/udhus med tre sæt tagbærende stolper samt af en gårdsplads, som var omgivet af et hegn. Dette hegn fremstod som grøfter, som hegnsstolperne har været placeret i. Det var kun muligt at finde brudstykker af hegnsgrøfterne, da en del var gravet væk i forbindelse med yngre aktiviteter på pladsen, og endvidere er en del sandsynligvis forsvundet ved moderne dyrkning. Gården, som ses nedenfor, er en af en lang række af gårdskomplekser, som ligger på stort set samme sted på pladsen. Denne gård har i alt bestået af elleve gårdsenheder, som altså ikke har været samtidige, men som har afløst hinanden. Gården har derfor sandsynligvis eksisteret i ca. 300-400 år – fra ca. 200 f.Kr. til ca. 200 e.Kr.

Gård fra Svenstrup Gårde 1

Hustomterne på pladsen var generelt ret velbevarede, hvilket betød, at det var muligt at registrere en del detaljer i huskonstruktionerne. Nedenfor ses et treskibet langhus fra tiden omkring Kristi fødsel.

Langhus fra omkring Kristi fødsel ved Svenstrup Gårde 1

Huset er et treskibet langhus på ca. 95 m² (19 m langt og 5 m bredt) med syv sæt tagbærende stolper. Husets vægge var sat med tætstillede vægstolper, og i dele af nordvæggen var disse placeret i en grøft. Midtfor i sydvæggen blev der registreret en indgang (markeret med den lille sorte pil). Denne indgang fremstod som et lille vindfang. Der blev også fundet en skillevæg umiddelbart øst for indgangen. Skillevæggen har opdelt huset i to rum, sandsynligvis et staldrum og et beboelsesrum. Den østlige halvdel af huset var nedgravet ca. 40 cm (markeret med den blå streg) i forhold til den vestlige halvdel. Disse nedgravninger tolkes normalt som staldrum, men der blev fundet et muligt ildsted i nedgravningen, hvilket indikerer, at det i dette tilfælde kan have været beboelsesdelen, som har været i nedgravningen. I vestgavlen blev der ikke registreret stolpehuller, hvilket betyder, at der her kan have været en port. Dette er endnu en indikation på, at vestdelen kan have været et staldrum. Langhuset havde endvidere et lille udhus tilknyttet, og har sammen med det udgjort en fase i et gårdskompleks i syv faser.

Fund

Mange af stolpehullerne i husene ved Svenstrup Gårde 1 indeholdt brændt materiale. Der blev endvidere fundet en del gruber og grubekomplekser, som ligeledes indeholdt brændt materiale. Dette indikerer, at når et hus var udtjent, så fjernede man alt anvendeligt og brændte resterne og smed affaldet ud i nærliggende gruber.

I gruberne blev fundet mange lerkarskår samt mange dyreknogeter. lerkarskårene har været anvendelige til at datere pladsen, og de har da også samme datering som de skår, der er fundet i hustomterne. Al keramik, der er fundet på pladsen, skal dateres til ældre førromersk jernalder indtil ældre romersk jernalder (500 f.Kr.-200 e.Kr.). Skår fra huse og gruber er altså samtidige. Det må antages, at dyreknogeterne er rester fra måltider, hvilket betyder, at fundene af disse knogler giver vidnesbyrd om, hvilke typer kød, som har indgået i måltiderne i ældre jernalder. Knogeterne er dog endnu ikke blevet nærmere undersøgt.

Nedenfor ses eksempler på lerkarskår og dyreknogeter fundet i gruberne ved Svenstrup Gårde 1.

Potteskår fra grube ved Svenstrup Gårde 1

Brændte dyrekogler fra grube ved Svenstrup Gårde 1

Konklusion

De fire udgravningsfelter viser tilsammen en ganske intensiv bebyggelse i området ved Svenstrup Gårde i hele perioden fra yngre bronzealder til ældre romersk jernalder. Bebyggelsen ændrer sig fra i yngre bronzealder og ældre førromersk jernalder at bestå af spredte fritliggende enkeltgårde i et rotationsmønster til i yngre førromersk jernalder og ældre romersk jernalder at bestå af fire gårde, som bliver liggende på stort set samme sted igennem flere århundreder. De fire gårde består af de tre fra VMÅ 2416 Svenstrup Gårde 1 samt sandsynligvis af en gård fra VMÅ 2474 Svenstrup Gårde 3. Det er dog muligt, at der kan være flere gårde tilknyttet på arealet, som ligger nord for Blærevej, og som endnu ikke er arkæologisk undersøgt. Endvidere har der samtidig været jernaldergårde ved Vormdalgård. I yngre romersk jernalder (ca. 180 e.Kr.) ophører bebyggelsen tilsyneladende i det undersøgte område og flytter et andet sted hen. Der er spor fra yngre romersk jernalder ved Kæmpesiggård umiddelbart øst for VMÅ 2416 Svenstrup Gårde 1, så det er måske i dette område, den yngre beboelse har været.

Det er forholdsvis sjældent, at man har mulighed for systematisk at lave en arkæologisk undersøgelse af så stort et sammenhængende område, som det har været tilfældet ved Svenstrup Gårde. At det pga. råstofindvindingen har været muligt her, har givet gode oplysninger vedrørende bebyggelsestrukturen i et stort område over et langt tidsspannd.

5. Faktuelle oplysninger

Vesthimmerlands Museums j.nr.:

VMÅ 2416 Svenstrup Gårde 1
VMÅ 2448 Svenstrup Gårde 2
VMÅ 2474 Svenstrup Gårde 3
VMÅ 2539 Svenstrup Gårde 5

Sogn, herred, amt: Aars, Aars, Aalborg
Dansk kulturhistorisk Centralregister: 12.08.014, sb 305 (VMÅ 2416); 12.08.14, sb 308 (VMÅ 2448); 12.08.14, sb 319 (VMÅ 2474)
Bygherre: Kroghs Stensiloer A/S, Klim Strandvej 284, 9690 Fjerritslev
Lodsejer: Anders Dam Rasmussen, Blærevej 40, 9600 Aars (VMÅ 2448) og Erling Sørensen, Oustrupvej 70, 9600 Aars (VMÅ 2416, VMÅ 2474 og VMÅ 2539)
Samlet areal: VMÅ 2416: ca. 1,5 ha; VMÅ 2448: ca. 1,5 ha; VMÅ 2474: ca. 3500 m²; VMÅ 2539: ca. 550 m²
Muldafrømning: Kroghs Stensiloer A/S og dm Entreprenør ApS
Deltagere i udgravningerne: Stud.mag. Karen Povlsen, stud.mag. Erling Mario Madsen, cand.phil. Charlotta Lindblom, cand.mag. Anne Louise Wraae Ebbensgaard, mag.art. Benita Clemmensen, mag.art. Niels Terkildsen

Dokumentationsmaterialet bestående af beretninger, tegninger, fund, fotos m.v. opbevares på Vesthimmerlands Museum, Søndergade 44, 9600 Aars.

Undersøgelsen er betalt af bygherren, Kulturarvsstyrelsen samt Vesthimmerlands Museum.

6. Litteratur

I det følgende vil der blive foreslået litteratur, hvor det vil være muligt at finde uddybende materiale om de nævnte perioder.

Jensen, Jørgen: Danmarks Oldtid bd. 2 og 3, 2002, 2003. Gyldendal.
Jensen, Jørgen: Danmarkshistorien, Bronzealderen 1 og 2. Forlaget Sesam.
Hvass, Lone: Danmarkshistorien, Jernalderen 1 og 1. Forlaget Sesam.

Vesthimmerlands Museum d. 28 februar 2007

Benita Clemmensen
Mag.art.

Niels Terkildsen
Mag.art.